

УДК 564.1+551.763.31(477.81)

**ДЕЯКІ ПРЕДСТАВНИКИ ДВОСТУЛКОВИХ МОЛЮСКІВ З СЕРЕДНЬОГО
СЕНОМАНУ ПІВНІЧНОЇ ЧАСТИНИ ВОЛИНО-ПОДІЛЛЯ**

Ярослав Курепа*

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Грушевського, 4, Львів
ser_lukas@ukr.net*

Наведено опис шести видів двостулкових молюсків з середнього сеноману північної частини Волино-Поділля (Рівненська обл., Милятинський кар'єр зернистих фосфоритів) *Opis bicornis* (Geinitz), *Brachidontes lineatus* (Sowerby in Fitton), *Limatula* cf. *tombeckiana* (d'Orbigny), *Pseudolimea* cf. *composita* (Sowerby), *Myoconcha cretacea* (d'Orbigny), *Venericardia tenuicosta* (Sowerby). Представники останніх чотирьох видів уперше виявлено та описано з території Волині.

Ключові слова: верхня крейда, середній сеноман, двостулкові молюски, Волино-Поділля.

Ця праця входить до серії публікацій, присвячених палеонтологічному і стратиграфічному вивченню розрізу крейдових відкладів північно-західної частини Волино-Поділля [3 - 6].

Двостулкові молюски з Волино-Поділля вивчалися С. Пастернак, В. Гаврилишин, С. Коцюбинський, В. Собецький та О. Іванніков. Проте знахідки бівальвій з території Волині відомі лише за працями польських дослідників А. Мазурека [22] та Я. Самсоновича [9], у яких нема монографічних описів знайдених форм.

Стаття ґрунтується на матеріалі, зібраному автором упродовж багаторічних польових досліджень розрізу Милятинського кар'єру. Систематика двостулкових молюсків, наведена у статті, подана згідно з [14]. Ми вперше монографічно описали і зобразили шість видів двостулкових молюсків з Волині, чотири з яких (*Limatula* cf. *tombeckiana* (d'Orbigny), *Pseudolimea* cf. *composita* (Sowerby), *Myoconcha cretacea* (d'Orbigny), *Venericardia tenuicosta* (Sowerby) знайдено на цій території вперше.

Описані у статті рештки двостулкових молюсків знайдено поблизу с. Милятин Острозького р-ну Рівненської обл., вони зберігаються у фондах Палеонтологічного музею геологічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. Монографічна колекція 51.

Тип **MOLLUSCA** Linnaeus, 1758
Клас **BIVALVIA** Linnaeus, 1758
Підклас **HETERODONTA** Neumayr, 1884
Інфраклас **HETEROCONCHIA** Hertwig, 1895

Ряд *CARDITIDA* Dall, 1889
 Надродина *CRASSATELLOIDEA* Férussac, 1822
 Родина *ASTARTIDAE* d'Orbigny, 1844 (J. Gray, 1840)
 Підродина *Opinae* Chavan, 1952
 Рід *Opis* DeFrance, 1825

Opis bicornis (Geinitz, 1843)

Табл., фіг. 1, а - в; 2, а, б; 3, а - в

- 1843 *Arca bicornis* Geinitz: p. 14, Taf. 5, Fig. 10 - 12.
 1846 *Opis (Arca) bicornis* Geinitz: Geinitz, p. 427.
 1873 *Opis bicornis* Geinitz: Geinitz, I. p. 227, Taf. I.50, Fig. 1 - 3.
 1909 *Opis bicornis* Geinitz: Wanderer, p. 40, Taf. 7, Fig. 9.
 1974 *Opis bicornis* Geinitz: Савчинская (у Крымгольц), с.106, табл. 38, фиг. 1, 2.
 2014 *Opis bicornis* Geinitz: Niebuhr, Schneider, Wilmsen, p.138, Abb. 11g, h.

Матеріал. Сім екземплярів, представлених фосфоритизованими фрагментами ядер: ДКВП-1-7. Екземпляр ДКВП-4 має частково збережену фосфатизовану мушлю, екземпляр ДКВП-7 представлений ядром зі збереженістю 90 %.

Розміри, мм. Наведено для найліпше збережених екземплярів. Екз. ДКВП-1: довжина (Д) – 24; висота (В) – 38; опуклість стулки (ОС) – 17; Д:В – 0,63. Екз. ДКВП-7: Д – 12; В – 17; опуклість мушлі (ОМ) – 16; Д:В – 0,70.

Опис. Мушлі майже рівнобічні, опуклі, серцеподібної форми, значно витягнуті у висоту. Кожна стулка має трикутні обриси. Маківки високі, загострені, плавно зігнуті до середини і трішки вперед (“рогоподібні”). Передній край нижньої частини мушлі слабо заокруглений, задній – дещо кутуватий і має невеликий кілеподібний виступ. Зовнішній край мушлі плавно вигнутий до переду, утворюючи заокруглений “комір”. Скульптура мушлі досить проста: крім ліній наростання, помітні нечітко виражені нечисленні концентричні складки. Переважно трапляються ядра.

Порівняння і зауваження. За формою, розмірами та їхніми співвідношеннями, а також скульптурою описані екземпляри цілком відповідають екземплярам, наведеним у синоніміці.

Стратиграфічне та географічне поширення. Сеноман Волино-Поділля, Донбасу. Глобально вид поширений від нижнього до верхнього сеноману Англії, Німеччини, Франції, Польщі, Російської Федерації.

Родина *CARDITIDAE* Férussac, 1822
 Підродина *Venericardiinae* Chavan, 1969
 Рід *Venericardia* Lamarck, 1801

Venericardia tenuicosta (Sowerby, 1836)

Табл., фіг. 4, а, б; 5, а, б

- 1836 *Venericardia tenuicosta* Sowerby in Fitton, p. 335, Tab.11, Fig. 7.
 1840 *Cardita parvula* Münster: Geinitz, s. 51, Taf. 11, Fig. 5.

- 1844 *Cardita tenuicosta* Sowerby: d'Orbigny, III, p. 87, Pl. 268, Figs. 1 - 5.
 1866 *Cardita tenuicosta* Sowerby: Pictet et Campiche, p. 335, Pl. 126, Figs. 6 - 9.
 1873 *Cardita tenuicosta* Sowerby sp.: Geinitz, II, s. 60, Taf. II.17, Figs. 11 - 13.
 1906 *Cardita tenuicosta* Sowerby: Woods, p. 124, Pl. 18, Figs. 7 - 14.
 1909 *Venericardia tenuicosta* Sowerby: Wanderer, s. 40, Taf. 7, Fig. 8.
 1974 *Venericardia tenuicosta* Sowerby: Савчинская (у Крымгольц), с. 107, табл. 38, фиг. 3 - 5
 1977 *Venericardia tenuicosta* Sowerby: Собоцкий, с. 191, табл. 16, фиг. 12-14.

Матеріал. Чотири екземпляри, представлені фосфоритизованими ядрами доброї та задовільної збереженості: ДКВП-8–11. Екземпляри ДКВП-8 та 9 несуть частково збережену фосфатизовану мушлю.

Розміри, мм. Наведено для найліпше збережених екземплярів. Екз. ДКВП-8: Д – 27; В – 24; ОМ – 15; Д:В – 1,13. Екз. ДКВП-9: Д – 35; В – 33; ОМ – 24; Д:В – 1,06. Екз. ДКВП-10: Д – 20; В – 20; ОМ – 13; Д:В – 1,0.

Опис. Мушлі середніх розмірів, заокруглено-трикутні, рівностулкові, нерівнобічні – переднє поле майже у два рази коротше від заднього, випуклі. Маківки невисокі, широкі, сильно зміщені до переднього краю, з нахиленими вперед маленькими дзьобоподібно загнутими до середини вершинами. Вентральна стрічка зубчаста. Скульптура складається з 40 - 45 радіальних ребер, які перетинаються концентричними лініями, що формує особливий сітчастий рисунок. Переважно трапляються ядра.

Порівняння і зауваження. За формою, розмірами, їхніми співвідношеннями, характерною скульптурою наші зразки цілком відповідають екземплярам, що наведені у синоніміці.

Стратиграфічне та географічне поширення. Сеноман Волино-Поділля та Донбасу. Глобально вид поширений в альбських і сеноманських утвореннях Англії, Німеччини, Франції, Швейцарії, Молдови.

Ряд **CARDIIDA** Férussac, 1822
 Надродина **KALENTEROIDEA** Marwick, 1953
 Родина **KALENTERINAE** Marwick, 1953
 Підродина *Myoconchinae* Newell, 1957
 Рід *Myoconcha* Sowerby, 1824

Myoconcha cretacea (d'Orbigny, 1844)

Табл., фіг. 6 а-г; 7 а, б

- 1844 *Myoconcha cretacea* d'Orbigny, III, p. 260, Pl. 335.
 1862 *Myoconcha cretacea* Orbigny: Chenu, p. 155, Fig. 766.
 1872 *Myoconcha cretacea* Orbigny: Синцов, ст. 91, табл. 16, фиг. 9 - 10.
 1899 *Myoconcha cretacea* Orbigny: Woods, p. 114, Pl. 20, Fig. 3.
 1959 *Myoconcha cretacea* Orbigny: Иванова, с. 345, табл. 14, фиг. 3.
 1974 *Myoconcha cretacea* Orbigny: Савчинская (у Крымгольц), с. 106, табл. 37, фиг. 6 - 7.
 1977 *Myoconcha cretacea* Orbigny: Собоцкий, с. 190, табл. 16, фиг. 11.

2002 *Myoconcha (Modiolina) cretacea* Orbigny: Cleevely, Morris (in Smith & Batten) p. 158, Pl. 17, Fig. 2.

Матеріал. Шість екземплярів, представлених фосфоритизованими ядрами переважно доброї збереженості: ДКВП-17–22.

Розміри, мм. Наведено для найліпше збережених екземплярів. Екз. ДКВП-17: Д – 45; В – 88; ОМ – 32; Д:В – 0,51. Екз. ДКВП-19: Д – 35; В – 76; ОМ – 32; Д:В – 0,46. Екз. ДКВП-20: Д – 33; В – 63; ОМ – 26; Д:В – 0,52.

Опис. Мушлі великі, овально-клиноподібні, видовжені, нерівнобічні, рівностулкові, помірно випуклі. Найбільше виражена випуклість мушлі припадає на її середину. Передній край більше загострений, а задній – плавно заокруглений. Є слабко виражений кіль. Маківки невеликі. Замковий край короткий, дугоподібно вигнутий. Вентральний край мушлі утворює неправильну овальну лінію, яка плавно з'єднує його з заднім та значно крутіше з переднім краєм. Вентральна лінія пряма, гладенька. Переважно трапляються ядра.

Порівняння і зауваження. За формою, розмірами та їхніми співвідношеннями описані екземпляри цілком відповідають екземплярам, наведеним у синоніміці.

Стратиграфічне та географічне поширення. Середній - верхній сеноман Волино-Поділля, Донбасу. Глобально вид поширений у сеномані Англії, Молдови, Румунії, Російської Федерації; сеномані та туроні Франції.

Підклас **AUTOBRANCHIA** Grobben, 1894
 Інфраклас **PTERIOMORPHIA** Beurlen, 1944
 Ряд **MYTILIDA** Férussac, 1822
 Надродина **MYTILOIDEA** Rafinesque, 1815
 Родина **MYTILIDAE** Rafinesque, 1815
 Підродина **Mytilinae** Rafinesque, 1815
 Рід *Brachidontes* Swainson, 1840

Brachidontes lineatus (Sowerby in Fitton, 1836)

Табл., фіг. 8, а - в; 9, а, б

- 1836 *Modiola lineata* Sowerby in Fitton, p. 338, Pl. 14, Fig. 2.
 1840 *Modiola Cottae* Römer: Geinitz, II, s. 56, Taf. 10, Fig. 5.
 1843 *Mytilus Cottae* Römer: Geinitz, s. 15.
 1844 *Mytilus lineatus* d'Orbigny, III., p. 266, Pl. 337, Figs. 7 - 9.
 1873 *Mytilus (Modiola) Cottae* Römer: Geinitz, I, s. 214, Taf. 48, Figs. 4 - 8.
 1889 *Septifer lineatus* Sowerby: Holzappel, s. 216, Taf. 25, Figs. 10 - 13.
 1900 *Septifer lineatus* Sowerby: Woods, I., p. 106, Pl. 18, Figs. 1 - 12.
 1909 *Septifer lineatus* Sowerby sp.: Wanderer, s. 38, Taf. 7, Fig. 2.
 1918 *Septifer lineatus* Sowerby: Woldrich, s. 278, Taf. 4, Fig. 9.
 1974 *Septifer lineatus* Sowerby: Савчинская (у Крымгольц), с.105, табл. 37, фиг. 8 - 10.
 2002 '*Septifer*' *lineatus* Sowerby: Cleevely, Morris (in Smith & Batten), p. 104, Pl. 17, Fig. 4.
 2014 *Brachidontes lineatus* Sowerby in Fitton: Niebuhr, Schneider, Wilmsen, p. 88, Abb. 1g

Матеріал. Три екземпляри, представлені фосфоритизованими фрагментами ядер окремих стулок: ДКВП-12–14. Екземпляр ДКВП-12 – уламок (близько 2/3) стулки, v^r частково збережену фосфатизовану мушлю. Екземпляр ДКВП-13 представлений майже повністю (95 %) збереженим ядром стулки. Екземпляр ДКВП-14 – уламок (близько 80 %) стулки.

Розміри, мм. Екз. ДКВП-12: Д – 12; В – 25; ОС – 9. Екз. ДКВП-13: Д – 10; В – 24; ОС – 8; Д:В – 0,42. Екз. ДКВП-14: Д – 9; В – 11; ОС – 6.

Опис. Мушлі високі, трикутно-овальні, з маленькою крайовою зігнутою маківкою. У примаківковій частині стулок слабо виражений кіль. Задній край слабо випуклий, передньо-нижній край трішки ввігнутий. Стулки випуклі. Скульптура мушлі складається з численних чітких дрібних, злегка нерегулярних, тонких радіальних та концентричних ребер, ускладнена добре вираженими лініями росту, що мають довгий інтервал. Переважно трапляються ядра.

Порівняння та зауваження. За формою, розмірами та їхніми співвідношеннями, характерною скульптурою описані екземпляри цілком відповідають екземплярам, наведеним у синоніміці.

Стратиграфічне і географічне поширення. Сеноман Волино-Поділля; сеноман та верхня частина верхнього кампану Донбасу. Глобально вид поширений у більшій частині верхньої крейди та у верхах нижньої крейди Англії, у сеномані - туроні Німеччини і Франції.

Ряд **PECTINIDA** J. Gray, 1854
 Підряд **ANOMIIDINA** J. Gray, 1854
 Надродина **LIMOIDEA** Rafinesque, 1815
 Родина **LIMIDAE** Rafinesque, 1815
 Підродина **Liminae** Rafinesque, 1815
 Рід *Limatula* Wood, 1839

Limatula cf. tombeckiana (d'Orbigny, 1846)

Табл., фіг. 10, а-в

cf. 1847 *Lima tombeckiana* d'Orbigny, III, fasc. 4, p. 534, Pl. 415, Figs. 13 - 17.

? 1869 *Limatula tombeckiana* Orbigny: Pictet et Campiche, p. 148

cf. 1904 *Lima (Limatula) tombeckiana* Orbigny: Woods, II, pt. 1, p. 45. Pl. 7, Figs. 7 - 9.

cf. 1960 *Limatula tombeckiana* Orbigny: Муромцева и Янин, с. 194, табл. 12, Фиг. 11, 12.

cf. 1968 *Limatula (Limatula) tombeckiana* Orbigny: Пастернак, с. 183, табл. 37, Фиг. 14.

cf. 2005 *Limatula cf. tombeckiana* Orbigny: Аркадьев и др., с. 125, табл. 3, фиг. 4.

cf. 2012 *Limatula tombeckiana* Orbigny: Янин, с. 260, табл. 43, фиг. 14.

Матеріал. Один екземпляр, представлений фосфоритизованим ядром окремої стулки доброї збереженості: ДКВП-15.

Розміри, мм. Д – 16; В – 23; ОС – 9, Д:В – 0,70.

Опис. Мушля маленьких розмірів, овального обрису, слабо скошена, звужена, випукла, витягнута у висоту. Маківка піднята над замковим краєм, загострена, загнута

всередину. Між переднім та заднім краєм видається плавне заокруглений перегин. У середній частині стулки виступають 15 прямих заокруглених радіальних ребер. На передньому і задньому боках стулки ребра стають тоншими, малопомітними та поступово зникають. Ребра перетяті густими концентричними лініями, які найбільше виражені на задньому боці мушлі.

Порівняння і зауваження. За всіма характеристиками цей екземпляр найбільше подібний до форми, описаної С. Пастернаком, а також на екземпляри, зображені у праці Г. Вудса [32]. Проте, окрім праці С. Пастернака, у світовій літературі немає згадок про знаходження описаного виду у відкладах сеноману. Характерний для сеноману вид *Limatula fittoni* Orb. відрізняється від знайдених у Волино-Поділлі більш витягнутими овалоподібними обрисами (і, відповідно, співвідношенням Д:В) та меншими значеннями опуклості мушлі. Наразі за двома окремими екземплярами важко однозначно з'ясувати видову належність молосків, знайдених на теренах Волино-Поділля, тому екз. ДКВП-15 зачисляємо з певною умовністю до виду *L. tombeckiana* Orb.

Стратиграфічне та географічне поширення. Сеноман Волино-Поділля (?); беріас Криму, беріас-готерив Північного Кавказу; готерив-нижній барем Копетдагу; валанжин-нижній апт Франції і Швейцарії; барем-апт Англії.

Рід *Pseudolimea* Arkell in Douglas and Arkell, 1932

Pseudolimea cf. composita (Sowerby in Fitton, 1836)

Табл., фіг. 11, а-в

- cf. 1836 *Pecten compositus* Sowerby in Fitton, p. 241, p. 342, Pl. 17, Fig. 20.
 cf. 1847 *Lima cenomanensis* d'Orbigny, III, fasc. 4, p. 552, Pl. 421, Figs. 11 - 15.
 ? 1870 *Lima cenomanensis* Orbigny: Pictet et Campiche, pp. 161, 168.
 cf. 1904 *Lima (Limea) composita* Sowerby: Woods, II, pt. 1, p. 53. Pl. 7, Figs. 24 - 26.
 cf. 1989 *Limea (Pseudolimea) composita* Sowerby in Fitton: Dhondt, p. 108, Pl. 1, Figs 13 - 15.
 cf. 2013 *Pseudolimea cf. composita* Sowerby in Fitton: Schneider, p. 582, Text-fig. 12I

Матеріал. Один екземпляр, представлений фосфоритизованим ядром окремої стулки із частково збереженою мушлею: ДКВП-16.

Розміри, мм. Д – 16; В – 20; ОС – 9, Д:В – 0,80.

Опис. Мушля маленьких розмірів, овально-трикутного обрису, слабко скошена, випукла, висота мушлі дещо більша від довжини. Маківка виступає над замковим краєм, загострена, загнута до середини. Скульптура нашого екземпляра збереглася частково десь на 50 % стулки, діагонально перетинає її. В межах збереженої мушлі діагностується 13 прямих радіальних ребер. На передньому боці стулки, де збереглася скульптура, ребра тоншають. Гребені ребер рівномірно вкриті кратероподібними виступами, що є залишками дрібних концентричних голочок. З переднього боку мушлі голочки дрібніші, проте збережені ліпше, що дає змогу діагностувати їх саме так.

Порівняння і зауваження. Морфологічно описаний нами екземпляр найбільше подібний до екземплярів, зображених у таблиці Г. Вудса [32]. Від турон-маастрихтського виду *P. granulata* (Nilsson) відрізняється більшою випуклістю мушлі та мікроскульптурою. Недостатня збереженість екземпляра ДКВП-16 спонукала нас зачислити його до *Pseudolimea composita* Sow. з певною умовністю.

Стратиграфічне і географічне поширення. Сеноман Англії, Німеччини та Франції.

-
1. Аркадьев В. В., Богданова Т. Н., Лобачёва С. В. Новые данные по биостратиграфии берриасских отложений бассейна р. Тонас (Горный Крым) // Меловая система России: проблемы стратиграфии и палеогеографии. Сборник статей второго всероссийского совещания. – СПб. – 2005. – С. 111–135.
 2. Иванова А. Н. Двустворчатые, брюхоногие и белемниты юрских и меловых отложений Саратовского Поволжья // Тр. ВНИГРИ. – 1959. – Вып. 137. – 524 с.
 3. Мар'яш І., Курепа Я. Стратиграфія сеноманських відкладів північно-західної частини Волино-Поділля за амонітами // Комплекс стратиграфічних методів під час розшуків корисних копалин в осадовому чохла фанерозою України: Тези доп. всеукр. наук. конф. (4-6 жовтня 2012 р.). – Львів, 2012. – С. 39–41.
 4. Мар'яш І. М., Курепа Я. С. Знахідки Акантоцератид з сеноманських відкладів Волині // Палеонтол. зб. – 2011. – № 43. – С. 56–64.
 5. Мар'яш І. М., Курепа Я. С. Систематичний склад ориктоценозу пізньокрейдowego басейну (на прикладі Мілятинського кар'єру Рівненщини) // Зб. наук. праць ІГН НАНУ. – 2011. – Вип. 4. – С. 105–109.
 6. Мар'яш І. М., Курепа Я. С. Комплекси головоногих молюсків сеноману Волино-Поділля // Еволюція органічного світу та етапи геологічного розвитку Землі: Матеріали XXXV сесії Палеонтологічного товариства НАН України (Львів, 19-22 травня 2014 р.). – К., 2014. – С. 69–70.
 7. Муромцева Т. Л., Янин Б. Т. Двустворчатые моллюски. // Атлас нижнемеловой фауны Северного Кавказа и Крыма / Под. ред. В. В. Друщица и М. П. Кудрявцева – М.: Гостоптехиздат, 1960. – С. 165–232.
 8. Пастернак С. І., Гаврилишин В. І., Гинда В. А. та ін. Стратиграфія і фауна крейдových відкладів заходу України (без Карпат) – К.: Наук. думка, 1968. – 272 с.
 9. Пастернак С. І., Сеньковський Ю. М., Гаврилишин В. І. Волино-Поділля у Крейдovому періоді. – К.: Наук. думка, 1987. – 258 с.
 10. Савчинская О. В. Двустворчатые моллюски. // Атлас верхнемеловой фауны Донбасса / Под ред. Г. Я. Крымгольца. – М.: Недра, 1974. – С. 67–117.
 11. Синцов И. Ф. Об юрских и меловых ископаемых Саратовской губернии // Материалы для геол. России. – СПб.: Тип. Имп. АН, 1872. – Т. 4. – С. 1–127.
 12. Собоцкий В. А. Двустворчатые моллюски поздне меловых платформенных морей юго-запада СССР // Тр. Палеонтол. ин-та АН СССР. – М.: Недра. – 1977. – Т. 159–256 с.
 13. Янин. Б. Т. Двустворчатые моллюски. // Берриас Горного Крыма / Под. ред. В. В. Аркадьева и Т. Н. Богдановой. СПб.: ЛЕМА, 2012. – С. 231–279.
 14. Carter J. G. et al. A Synoptical Classification of the Bivalvia (Mollusca) // Paleontological Contributions. The University of Kansas, Paleontological Institute. – 2011. – N 4. – P. 1–47.

15. *Chenu J.C.* Manuel de Conchyliologie et de Paléontologie Conchyliologique. Vol. 2 (Bivalves, Brachiopods), Victor Masson, – Paris, 1862. – 327 p.
16. *Dhondt A. V.* Late Cretaceous Limea (Pseudolimea) species of Europe // Bulletin de l'Institut Royal de Sciences Naturelles de Belgique. Sciences de la terre. – 1989. – Bd. 59. – S. 105–125.
17. *Geinitz H.-B.* Charakteristik der Schichten und Petrefacten des sächsischen Kreidegebirges). – Dresden und Leipzig, 1840. – 60 s.
18. *Geinitz H.-B.* Die Versteinerungen von Kieslingswalda und Nachtrag zur Charakteristik des sächsisch-böhmischen Kreidegebirges Arnoldische Buchhandlung. – Dresden und Leipzig: Erscheinungsjahr, 1843.
19. *Geinitz H.-B.* Grundriss der Versteinerungskunde (Arnoldische Buchhandlung). – Dresden und Leipzig. – 1846. – 813 s.
20. *Geinitz H.-B.* Das Elbthalgebirge in Sachsen. Erster Theil. Der untere Quader. Zweiter Theil. Der mittlere und obere Quader // Palaeontographica - Beiträge zur Naturgeschichte der Vorwelt, 1871–1875. Bd. 20.
21. *Holzapfel E.* Die mollusken der Aachener kreide 2. abt.: Lamellibranchiata. Stuttgart, E. Schweizerbart'sche Verlagshandlung (E. Koch). – 1889. – 580 s.
22. *Mazurek A.* Transgresja kredy na bazaltach w Berestowcu i Janowej Dolinie na Wolyniu // Sprawozd. PIG. – 1931. – N 3. – S. 456–480.
23. *Niebuhr B., Schneider S., Wilmsen M.* Muscheln (Bivalves). Kreide-Fossilien in Sachsen, Teil 1. Birgit Niebuhr & Markus Wilmsen (Eds.) // Geologica Saxonica. J. of Central European Geology. – 2014. – Bd. 60 (1). – P. 83–168.
24. *Orbigny, A. D'* Paléontologie Française, Terrains Crétacés 3. Masson & Cie; – Paris. 1843–1847. – 807 p.
25. *Pictet F.-J., Campiche G.* Description des fossiles du terrain Cretace des environs de Sainte-Croix // Mater. Paleontol. Suisse. Pt. III. Geneve: H. Georg. – 1864–1867. – 558 p.
26. *Pictet F.-J., Campiche G.* Description des fossiles du terrain Cretace des environs de Sainte-Croix // Mater. Paleontol. Suisse. V ser. Pt. IV. Geneve, Bale: H. Georg. – 1868–1871. – 352 p.
27. *Schneider S., Jäger M., et al.* Silicified sea life – Macrofauna and palaeoecology of the Neuburg Kieselerde Member (Cenomanian to Lower Turonian Wellheim Formation, Bavaria, southern Germany) // Acta Geologica Polonica. – 2013. – Vol. 63, N 4. – P. 555–610.
28. *Smith A. B., Batten D. J.* (Eds) Fossils of the Chalk (2nd Edition), 2nd ed., revised and enlarged. Field Guides to Fossils. Series no. 2. London: The Palaeontological Association. 2002, 374 p.
29. *Sowerby J. de C.* In *Fitton W.H.* Observations on some of the Strata between the Chalk and the Oxford Oolite in the South-east of England // Transactions of the Geological Society of London. – London, 1836. – Vol. 4.
30. *Wanderer K.* Die wichtigsten Tierversteinerungen aus der Kreide des Königreiches Sachsen. – Fischer, 1909. – 80 s.
31. *Woldrich J.* Die Kreidefauna von Neratovic in Böhmen. Paläontologische Untersuchungen nebst kritischen Bemerkungen zur Stratigraphie der böhmischen Kreideformation. Jahrbuch der kaiserlich-königlichen geologischen Reichsanstalt (Lechner) 67 (2) – Wien, 1918. – S. 267–334.
32. *Woods H.* A monograph of the Cretaceous Lamellibranchia of England. – London: Palaeontographical Society, 1904–1913. – 473 p.

ПОЯСНЕННЯ ДО ТАБЛИЦІ

Фіг. 1, *a–в.* *Opis bicornis* Geinitz $\times 1$: ядро лівої ступки, *a* – вигляд ззаду; *b* – вигляд із внутрішнього боку; *в* – вигляд спереду. Екз. ДКВП-1.

Фіг. 2, *a, б.* *Opis bicornis* Geinitz $\times 1$: фрагмент лівої ступки, *a* – вигляд з зовнішнього боку; *б* – вигляд ззаду. Екз. ДКВП-4.

Фіг. 3, *a–в.* *Opis bicornis* Geinitz $\times 1,25$: ядро; *a* – вигляд спереду; *б* – вигляд ззаду; *в* – вигляд лівої ступки з зовнішнього боку. Екз. ДКВП-7.

Фіг. 4, *a*, *б*. *Venericardia tenuicosta* Sowerby $\times 1$: ядро з частково збереженою скульптурою, *a* – вигляд лівої стулки з зовнішнього боку; *б* – вигляд з боку замкового краю. Екз. ДКВП-8.

Фіг. 5, *a*, *б*. *Venericardia tenuicosta* Sowerby $\times 1$: ядро з частково збереженою скульптурою, *a* – вигляд правої стулки з зовнішнього боку; *б* – вигляд спереду. Екз. ДКВП-9.

Фіг. 6, *a–г*. *Myoconcha cretacea* Orbigny $\times 1$: ядро, *a* – вигляд ззаду; *б* – вигляд правої стулки з зовнішнього боку; *в* – вигляд спереду; *г* – вигляд з боку замкового краю. Екз. ДКВП-20.

Фіг. 7, *a*, *б*. *Myoconcha cretacea* Orbigny $\times 0,75$: ядро, *a* – вигляд лівої стулки з зовнішнього боку; *б* – вигляд спереду. Екз. ДКВП-17.

Фіг. 8, *a–в*. *Brachidontes lineatus* Sowerby in Fitton $\times 1,25$: фрагмент лівої стулки, *a* – вигляд з зовнішнього боку; *б* – вигляд спереду; *в* – скульптура мушлі, вигляд ззаду, $\times 4$. Екз. ДКВП-12.

Фіг. 9, *a*, *б*. *Brachidontes lineatus* Sowerby in Fitton $\times 1$: ядро лівої стулки, *a* – вигляд з зовнішнього боку; *б* – вигляд спереду. Екз. ДКВП-13.

Фіг. 10, *a–в*. *Limatula cf. tombeckiana* Orbigny $\times 1$: ядро правої стулки, *a* – вигляд із внутрішнього боку; *б* – вигляд з зовнішнього боку; *в* – вигляд спереду. Екз. ДКВП-15.

Фіг. 11, *a–в*. *Pseudolimea cf. composita* Sowerby in Fitton $\times 1,25$: ядро лівої стулки з частково збереженою мушлею, *a* – вигляд з зовнішнього боку; *б* – вигляд спереду; *в* – фрагмент скульптури мушлі, вигляд ззаду, $\times 2$. Екз. ДКВП-16.

Усі екземпляри: Милятинський кар'єр зернистих фосфоритів; с. Милятин, Острозький р-н, Рівненська обл. Середній сеноман, підзона *Turrilites costatus*.

SOME BIVALVE SPECIES FROM MIDDLE CENOMANIAN OF NORTHERN PART OF VOLYN'-PODILLIA

Yaroslav Kurepa

*Ivan Franko National University of Lviv,
Grushevsky str, 4, UA – 79005, Lviv, Ukraine*

This publication pursues paleontological and stratigraphic studying of Cretaceous sediments and fossils of the northern part of Volyn'-Podillia (Volyn' territory). Fossil bivalves from the territory of Volyn' are known only by the publications of polish geologists A. Mazurek and J. Samsonovich, yet there are no monographic descriptions and images of found species. In the article monographic description and images of six bivalves species *Opis bicornis* (Geinitz), *Brachidontes lineatus* (Sowerby in Fitton), *Limatula cf. tombeckiana* (d'Orbigny), *Pseudolimea cf. composita* (Sowerby), *Myoconcha cretacea* (d'Orbigny), *Venericardia tenuicosta* (Sowerby), from Middle Cenomanian, are given. Representatives of four latest species are described for the first time from area of Volyn'. All described fossils are found in Myliatyn quarry of granular phosphorite (Rivne region, Ukraine).

Key words: Upper Cretaceous, Middle Cenomanian, bivalve, Volyn'-Podillia.

НЕКОТОРЫЕ ПРЕДСТАВИТЕЛИ ДВУСТВОРЧАТЫХ МОЛЛЮСКОВ СО СРЕДНЕГО СЕНОМАНА СЕВЕРНОЙ ЧАСТИ ВОЛЫНО-ПОДОЛИИ

Ярослав Курепа

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Грушевского, 4, Львов*

Приведено описание шести видов двустворчатых моллюсков со среднего сеномана северной части Волыно-Подоллии (Ровенская область, Мылятынский карьер зернистых фосфоритов) *Opis bicornis* (Geinitz), *Brachidontes lineatus* (Sowerby in Fitton), *Limatula* cf. *tombeckiana* (d'Orbigny), *Pseudolimea* cf. *composita* (Sowerby), *Myoconcha cretacea* (d'Orbigny), *Venericardia tenuicosta* (Sowerby). Представители последних четырёх видов впервые найдены и описаны на территории Волыни.

Ключевые слова: верхний мел, средний сеноман, двустворчатые моллюски, Волино-Подолье.

Стаття надійшла до редколегії 20.02.2014
Прийнята до друку 16.09.2014

До статті *Ярослава Курети*
“Деякі представники двостулкових молюсків з середнього сеноману
північної частини Волино-Поділля”

